

Vejledning til grundfaget psykologi i erhvervsuddannelserne Fagbilag 18

Gældende fra 1. Juli 2011

Uddannelsesstyrelsen, Afdelingen for erhvervsrettede uddannelser

1. Indledning.....	1
2. Formål.....	1
3. Undervisningen.....	2
Undervisningens mål – niveau F og E.....	2
Rammer for valg af indhold - niveau F og E.....	3
Undervisningens mål – niveau D og C.....	4
Rammer for valg af indhold – niveau D og C.....	5

1. Indledning

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i grundfagene, findes i uddannelsesloven og de tilhørende bekendtgørelser, herunder fagbilag. Denne vejledning beskriver rammer for og anvisninger på, hvorledes de bindende bestemmelser kan opfyldes.

Eksempler og forslag i vejledningen er tænkt som inspiration for underviseren og er således ikke udtømmende. For yderligere inspiration kan henvises til www.eudtube.dk, som rummer mulighed for at downloade inspirationsmateriale og for at uploade eget materiale.

På eudtube.dk's forside er desuden link til fagsiden for psykologi, der blandt andet indeholder faglig inspiration, fagbilag og kontaktoplysninger.

2. Formål

Formålet med faget er, at eleven opnår kompetencer inden for udvalgte områder af psykologien, således at eleven kan identificere, forstå og forholde sig til psykologiske problemstillinger med relevans for elevens uddannelse og profession.

Formålet med faget er endvidere, at eleven gennem arbejde med praktiske cases og eksempler opnår psykologiske og kommunikative kompetencer til at beskrive, analysere, løse og reflektere over psykologiske problemstillinger, der vedrører individ og samarbejde i relation til elevens uddannelse og profession.

Gennem arbejdet med psykologiske problemstillinger styrkes elevens evne til at kommunikere og samarbejde i uddannelse og erhverv. Faget rækker ind i andre fag, hvor samarbejde, kommunikation og relationsdannelse også er i fokus.

Endvidere skal faget medvirke til at give eleven grundlag for videreuddannelse, herunder evnen til at anvende forskellige arbejdsformer, samarbejde, opsøge viden samt forholde sig ansvarligt og reflekterende til sin omverden og udvikle elevens evne til kritisk tænkning.

3. Undervisningen

Fagets mål er beskrevet som kompetencemål. Kompetence forstås her som den evne en elev har til, på baggrund af faglig indsigt, at handle hensigtsmæssigt i en given situation. Derved bliver det elevernes handlinger, der afdækker i hvilken grad, eleverne besidder de enkelte kompetencer og dermed også elevernes handlinger, som giver grundlag for bedømmelse af eleverne.

Tilrettelæggelsen af undervisningen og valg af indhold skal tilgodese elevernes forudsætninger og valg af uddannelse. Fagets udmøntning kan variere fra elev til elev såvel som fra skole til skole. Skolen beskriver i den lokale undervisningsplan, hvordan faget gennemføres i den enkelte uddannelse.

Undervisningens mål angiver det, eleven skal kunne ved undervisningens afslutning, mens indholdet angiver de vidensområder, eleverne skal arbejde med. Hverken mål eller indhold må opfattes isoleret, men skal ses i sammenhæng med hinanden. Det centrale er: Eleverne skal kunne anvende viden om psykologiske metoder, begreber og sammenhænge til at bearbejde, redegøre for og diskutere aktuelle og konkrete problemstillinger og udviklingstendenser, og på baggrund heraf anvise konkrete handlingsmuligheder.

Undervisningen i faget tager sit teoretiske udgangspunkt i forskellige psykologiske hovedområder:

- Udviklingspsykologi
- Socialpsykologi
- Personlighedspsykologi, kognition og læring

Psykologi er dynamisk fag. For at levendegøre dette er det vigtigt at inddrage aktuelle emner i undervisningen. Undervisningen bygger på samtale og dialog. Det er vigtigt, at eleverne lærer at lytte til andres holdninger samt argumenterer for egne. Dette fremmes med fremlæggelse for og diskussion med hinanden. Taksonomisk skal undervisningen tage udgangspunkt i elevernes egen dagligdag og brancheområde, for derefter at bevæge sig ud i det nære samfund og samfundet som helhed.

Undervisningens mål – niveau F og E

Undervisningens mål på niveau F og E er grundlæggende ens, men på forskelligt taksonomisk niveau.

Niveau F	Niveau E
<i>Undervisningens mål er, at eleven kan</i>	<i>Undervisningens mål er, at eleven kan</i>
<i>1) indgå i dialog om basale psykologiske forhold, begreber</i>	<i>1) redegøre for basale psykologiske forhold, begreber og</i>

<p><i>og tankegange, der vedrører det enkelte individ, dets udvikling og de grupper og sociale sammenhænge, det indgår i,</i></p> <p><i>2) beskrive elementære psykologiske problemstillinger med relevans for elevens uddannelse eller profession,</i></p> <p><i>3) indgå i dialog om kommunikationens, samarbejdets og samspillet betydning med udgangspunkt i eksempler med erhvervsfaglig relevans,</i></p> <p><i>4) under vejledning foretage simple analyser af sproglige og ikke-sproglige udtryks- og adfærdsformer med udgangspunkt i konkrete eksempler, og</i></p> <p><i>5) indgå i dialog om kommunikationsformer, der er bestemt af alder, køn og social baggrund, herunder situations- og rollebestemt kommunikation.</i></p>	<p><i>tankegange, der vedrører det enkelte individ, dets udvikling og de grupper og sociale sammenhænge, det indgår i,</i></p> <p><i>2) beskrive og perspektivere elementære psykologiske problemstillinger med relevans for elevens uddannelse eller profession,</i></p> <p><i>3) redegøre for kommunikationens, samarbejdets og samspillet betydning med udgangspunkt i eksempler med erhvervsfaglig relevans,</i></p> <p><i>4) analysere sproglige og ikke-sproglige udtryks- og adfærdsformer med udgangspunkt i konkrete eksempler, og</i></p> <p><i>5) beskrive og redegøre for kommunikationsformer, der er bestemt af alder, køn og social baggrund, herunder situations- og rollebestemt kommunikation.</i></p>
---	--

På niveau F skal eleven forholde sig til basale psykologiske problemstillinger ud fra konkrete eksempler. Eleven skal under vejledning foretage simple analyser med udgangspunkt i disse eksempler og kunne beskrive og indgå i dialog om de psykologiske problemstillinger.

På niveau E hæves det taksonomiske niveau på forskellige måder. Eleven skal stadig kunne forholde sig til basale psykologiske problemstillinger ud fra konkrete eksempler. Af målene fremgår det, at eleven ikke blot kan indgå i dialog om disse problemstillinger. Eleven skal også kunne beskrive og redegøre for problemstillingerne. Samtidig skal eleven uden særlig vejledning kunne analysere problemstillingerne med udgangspunkt i konkrete eksempler.

Rammer for valg af indhold - niveau F og E

Undervisningen omfatter følgende temaer, der vægtes efter relevans for den erhvervsfaglige uddannelse og profession:

a. Udviklingspsykologi

-menneskets udvikling i et livslangt perspektiv, herunder betydningen af arv, miljø og kultur.

b. Socialpsykologi

-gruppspsykologiske processer og social indflydelse

-sprog, krop og kommunikation.

Undervisningen skal inddrage psykologiske problemstillinger eller synsvinkler, der vedrører elevernes erfaringsverden, herunder emner med relevans for den uddannelse, de har valgt. Der skal i faget arbejdes med cases eller problemstillinger hentet fra elevernes dagligdag, uddannelse eller jobsituation.

De to grundlæggende psykologiske områder, som eleverne skal stifte bekendtskab med på niveau E og F er udviklingspsykologi og socialpsykologi.

Udviklingspsykologi:

Der arbejdes med menneskets livslange udvikling fra fødsel til død. Der ses på hvorledes mennesket udvikler sig og forandres, herunder også hvilke kriser mennesket oplever i løbet af livet. Dette har betydning for at forstå det enkelte menneskes forudsætninger og udviklingsmuligheder. Der lægges vægt på menneskets kognitive og emotionelle udvikling.

Socialpsykologi:

Der arbejdes med grupperes adfærd og personers adfærd i grupper, for at få forståelse for den indflydelse gruppen kan have for det enkelte menneskes opfattelse, adfærd, følelser, tanker og holdninger. Grupper forstås således både som andre personer, venner og familie, men også som institutioner og samfundet. Der arbejdes med de faktorer der påvirker den sociale adfærd og udvikling.

Der arbejdes med kommunikation, herunder verbal og nonverbal kommunikation. Der ses på kommunikationens betydning for samarbejde og konfliktløsning i en arbejdsmæssig sammenhæng. Der arbejdes med de krav der stilles til den faglige kommunikation, interaktion og empati, der har relevans i forhold til elevens fremtidige arbejdsfelt.

Endvidere arbejdes der med de særlige krav til kommunikation, interaktion og psykologisk indlevelse og forståelse, der stilles i kunde- eller klientpleje.

Relevante arbejdspsykologiske problemstillinger inddrages såsom årsager til, symptomer på og håndtering af mobning og stress på arbejdspladsen.

Didaktiske overvejelser:

Det er af stor betydning, at den teoretiske del af undervisningen spiller sammen med praktiske øvelser, rollespil, cases og lignende, der aktiverer eleverne i forhold til praksissituationer. Arbejdet med praktiske opgaver skal understøtte og motivere elevernes forståelse for fagets teori og den teoretiske forståelse skal på sin side understøtte elevernes betingelser for at forstå praksissituationer og for at sætte egne oplevelser og erfaringer i perspektiv.

Dokumentation:

Eleven dokumenterer løbende sit arbejde med faget.

Afsluttende bedømmelse:

Når eleven har afsluttet undervisningen, afgives en standpunktskarakter. Eleven bedømmes i forhold til fagets mål, og karakteren gives på baggrund af elevens præstation i faget.

Afsluttende prøve:

Der afholdes ikke afsluttende prøve på niveau E og F

Undervisningens mål – niveau D og C

Undervisningens mål på niveau D og C er grundlæggende ens, men på forskelligt taksonomisk niveau.

Niveau D	Niveau C
<p><i>Undervisningens mål er, at eleven kan</i></p> <p><i>1) demonstrere kendskab til psykologiens stofområder,</i></p>	<p><i>Undervisningens mål er, at eleven kan</i></p> <p><i>1) demonstrere et bredt kendskab til psykologiens stofområder, primært i forhold til det normalfunktionerende menne-</i></p>

<p><i>primært i forhold til det normalfungerende menneske,</i></p> <p><i>2) redegøre for og udvælge centrale psykologiske teorier til løsning af problemstillinger med relevans for elevens uddannelse eller profession,</i></p> <p><i>3) anvende relevant psykologisk viden til analyse og løsning af konkrete problemstillinger med relevans for elevens uddannelse eller profession,</i></p> <p><i>4) redegøre for kulturelle faktorerers indflydelse på menneskers adfærd og</i></p> <p><i>5) formidle psykologisk viden på en klar og præcis måde.</i></p>	<p><i>ske,</i></p> <p><i>2) redegøre for og udvælge centrale psykologiske teorier og undersøgelser til løsning af problemstillinger med relevans for elevens uddannelse eller profession,</i></p> <p><i>3) anvende relevant psykologisk viden til metodisk analyse og løsning af konkrete problemstillinger med relevans for elevens uddannelse eller profession,</i></p> <p><i>4) inddrage forskellige perspektiver til forklaring af psykologiske problemstillinger,</i></p> <p><i>5) redegøre for og analysere kulturelle faktorerers indflydelse på menneskers adfærd, og</i></p> <p><i>6) formidle psykologisk viden med et fagligt begrebsapparat på en metodisk, klar og præcis måde.</i></p>
---	--

På niveau D skal eleven demonstrere kendskab til psykologiens stofområder med den afgrænsning, at der primært er tale om normalområdet. Inden for dette område skal eleven kunne udvælge og anvende psykologiske teorier og begreber til at analysere og løse konkrete problemstillinger. Eleven skal samtidig kunne formidle dette klart og præcist.

På niveau C hæves det taksonomiske niveau på forskellige måder. Eleven skal demonstrere et bredt kendskab til psykologiens stofområder, stadig den afgrænsning, at der primært er tale om normalområdet. Inden for dette område skal eleven kunne udvælge og anvende psykologiske teorier og begreber samt undersøgelser til at analysere og løse konkrete problemstillinger. Eleven skal samtidig kunne formidle dette klart og præcist, men på dette niveau lægges der større vægt på, at eleven behersker fagets begreber. Endelig skal eleven kunne perspektivere de analyser og løsninger, som fremkommer i arbejdet med psykologiske problemstillinger

Rammer for valg af indhold – niveau D og C

Undervisningen omfatter følgende temaer, der vægtes efter relevans for den erhvervsfaglige uddannelse og profession.

a. Socialpsykologi

- gruppespsykologiske processer og social indflydelse
- familie og opdragelse
- socialisering og kulturpåvirkning.

b. Udviklingspsykologi

- menneskets udvikling i et livslangt perspektiv, herunder betydningen af arv, miljø og kultur
- omsorg, sårbarhed og resiliens.

c. Personlighedspsykologi, kognition og læring

- selv, identitet og personlighed
- kognitive processer, læring og intelligens

-individuelle forskelle i livsstil og håndteringen af udfordringer, herunder stress og coping.

Undervisningen skal inddrage psykologiske problemstillinger eller synsvinkler, der vedrører elevernes erfaringsverden, herunder emner med relevans for den uddannelse, de har valgt. Der skal i faget arbejdes med cases eller problemstillinger hentet fra elevernes dagligdag, uddannelse eller jobsituation.

De tre grundlæggende psykologiske områder, som eleverne skal stifte bekendtskab med på niveau C og D, er udviklingspsykologi, socialpsykologi samt personlighedspsykologi, kognition og læring.

Udviklingspsykologi:

Der arbejdes med menneskets livslange udvikling fra fødsel til død. Der ses på hvorledes mennesket udvikler sig og forandres, herunder også hvilke kriser mennesket oplever i løbet af livet. Dette har betydning for at forstå det enkelte menneskes forudsætninger og udviklingsmuligheder. Der lægges vægt på menneskets kognitive og emotionelle udvikling.

Endvidere arbejdes der med forståelse for omsorgens og relationsdannelsens betydning for menneskets udvikling, herunder også viden om menneskets sårbarhed og resiliens.

Socialpsykologi:

Der arbejdes med grupperes adfærd og personers adfærd i grupper, for at få forståelse for den indflydelse gruppen kan have for det enkelte menneskes opfattelse, adfærd, følelser, tanker og holdninger.

Grupper forstås således både som andre personer, venner og familie, men også som institutioner og samfundet. Der arbejdes med de faktorer der påvirker den sociale adfærd og udvikling.

Der ses på det psykologiske samspil i familie-, arbejds- og fritidssammenhæng, herunder lægges der vægt på den betydning, der knytter sig til roller, følelser og kommunikation. Der ses på betydningen af den enkeltes baggrund i forhold til familien og opdragelsen. Yderligere inddrages kulturforståelse og kulturforskelle, og disses betydning for den enkelte og for gruppen, herunder interkulturelle problemstillinger.

Relevante arbejdspsykologiske problemstillinger inddrages såsom årsager til, symptomer på og håndtering af mobning og stress på arbejdspladsen.

Personlighedspsykologi, kognition og læring:

Der arbejdes med personlighedens struktur, dynamik og udvikling, herunder det enkelte menneskes forskelle i motivation og anvendelse af forskellige mestringsstrategier. Der ses på se faktorer af biologisk, social og kulturel art, der spiller ind i forhold til menneskets selvforståelse og identitets- og karakterdannelse.

Der arbejdes med forståelse for menneskets evner, tænkning og perception, især med vægt på den enkeltes mulighed for livslang læring, som grundlag for personlighedsudviklingen. Der arbejdes også med læringsforståelse i forhold til den målgruppe, som eleven skal formidle viden til i sit fremtidige arbejdsfelt.

Didaktiske overvejelser:

Der kan med fordel arbejdes med øvelser, cases, rollespil og videooptagelser som læringsredskaber, således at eleverne får mulighed for at relatere den teoretiske viden til praksis samt at udvikle analytiske redskaber.

Dokumentation:

Eleven dokumenterer sit arbejde i faget gennem bearbejdning af en praksisnær case med relevans for elevens uddannelse og profession.

Afsluttende bedømmelse:

Når eleven har afsluttet undervisningen, afgives en standpunktskarakter. Eleven bedømmes i forhold til fagets mål, og karakteren gives på baggrund af elevens præstation i faget.

Afsluttende prøve:

Der afholdes en mundtlig prøve på niveau C og D.

Prøveformen er nærmere beskrevet i fagbilaget